

Vergaderjaar 2023–2024

25 295

Infectieziektenbestrijding

Nr. 2153

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR LANGDURIGE ZORG EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 januari 2024

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 20 december 2023 is mij om een brief verzocht over de actuele COVID-19 besmettingscijfers. Dit in aanvulling op de brief over diverse onderwerpen met betrekking tot het COVID-19-virus d.d. 18 december 2023¹. Hierbij geef ik invulling aan dit verzoek. Daarbij maak ik van de gelegenheid gebruik om uw Kamer te informeren over de eindstand van de najaarsronde COVID-19-vaccinatie 2023 en de COVID-19-vaccinatie in 2024.

Epidemiologisch beeld COVID-19

Verspreiding van het virus

Hoewel de effecten van het coronavirus op de zorg en de maatschappij als geheel sterk verminderd zijn ten opzichte van de hoogtijdagen van de pandemie, is het coronavirus niet weg. Ik blijf het virus daarom nauwgezet monitoren².

Sinds de zomer hebben we een stijging gezien in de verspreiding van het coronavirus. Waar dit tot midden oktober een langzame stijging was, is de verspreiding daarna sneller gestegen. Dit valt samen met het begin van het luchtweginfectieseizoen. In dit seizoen gaan verschillende virussen en bacteriën rond die luchtwegklachten kunnen veroorzaken. Dit zijn naast het coronavirus SARS-CoV-2 vooral het RS-virus, het rhinovirus, het influenzavirus en de bacterie *Mycoplasma pneumoniae*.

Medio november nam de verspreiding van het coronavirus sterk toe. In de rioolwatersurveillance, één van de voornaamste monitoringsinstrumenten

¹ Kamerstuk 25 295, nr. 2152

² De actuele epidemiologische situatie inclusief de meest recente cijfers wordt wekelijks op woensdag op de website van het RIVM (<https://www.rivm.nl/corona/actueel/weekcijfers>) en tot april ook op het Coronadashboard (<https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/>) bijgewerkt.

voor de verspreiding van het coronavirus, was de hoogste concentratie SARS-CoV-2-virusdeeltjes aangetroffen sinds het begin van de metingen met als piek 4469 (x 100 miljard) virusdeeltjes per 100.000 inwoners op 20 december 2023. Ook in Infectieradar was het aandeel deelnemers dat een positieve coronatestuitslag rapporteerde hoog. De piek lag hier in de week van 11 t/m 17 december waarin 3,6% van de deelnemers een positieve test rapporteerde. Dit is de hoogste piek sinds juni 2022 toen het percentage 4,1% bedroeg.

In de laatste week van 2023 en de eerste twee weken van het nieuwe jaar is de verspreiding van het coronavirus flink gedaald. Desalniettemin zijn de cijfers nog hoog en ik roep iedereen op om zich aan de basisadviezen te blijven houden.

COVID-19-varianten aanwezig in Nederland

Sinds begin 2022 gaan vooral veel verschillende varianten rond in Nederland die allemaal tot de «omikron-familie» behoren: subvarianten BA.1 t/m BA.5. Binnen deze subvarianten zien we ook weer veranderingen ontstaan. Ook ontstaan er varianten die combinaties van eigenschappen hebben van eerdere varianten, de zogenaamde recombinanten (zoals de XBB varianten, inclusief XBB.1.5, XBB.1.9 XBB.1.16 en EG.5). Dit beeld zien we ook in het buitenland.

De BA.2.86-varianten zijn sinds week 48 van 2023 dominant in Nederland. Deze BA.2.86-varianten hebben veel genetische verschillen ten opzichte van de andere varianten die nu circuleren. Daarom heeft de World Health Organization (WHO) BA2.86 als «Variant of Interest» (VOI) aangemerkt. JN.1, die op zijn beurt weer een subvariant is van BA.2.86, is eveneens als VOI aangemerkt en komt op dit moment het meeste voor in Nederland. Wereldwijd worden de VOI's extra goed in de gaten gehouden, maar er zijn nu geen aanwijzingen dat deze ziekmakender zijn dan eerdere omikron-varianten.

COVID-patiënten in de ziekenhuizen

Een groot deel van de bevolking heeft inmiddels een goede afweer tegen alle op dit moment rondgaande varianten van het virus door eerdere infectie(s) en/of vaccinatie. Dit lijkt dus ook zo te zijn voor de VOI's. De stijging van de viruscirculatie was ook terug te zien in de ziekenhuizen. Patiënten die positief testen op het virus doen een beroep op de beperkte isolatiecapaciteit van de ziekenhuizen. Vanaf de zomermaanden steeg het aantal patiënten met een coronavirusbesmetting in de ziekenhuizen. Het grootste deel van de patiënten was opgenomen vanwege of in combinatie met COVID-19, maar naar schatting 25–30% was opgenomen om een andere reden dan de coronavirusbesmetting.

De afgelopen maanden was de piek van het aantal ziekenhuisbedden op de verpleegafdeling van de ziekenhuizen dat door patiënten met een coronavirusbesmetting werd bezet op 13 december 2023. Er werden toen 867 ziekenhuisbedden door deze patiënten bezet. Voor de bezette IC-bedden door patiënten met een coronavirusbesmetting was de piek van de afgelopen maanden op 3 januari 2024 met 55 bezette bedden. Ondanks de zeer hoge viruscirculatie in de laatste maanden van 2023 zijn deze cijfers vergelijkbaar met de bedbezettingcijfers tijdens het vorige luchtweginfectie seizoen (de periode oktober 2022 t/m maart 2023). Inmiddels neemt het aantal patiënten met COVID-19 in de ziekenhuizen weer af. Op 17 januari lagen er 320 patiënten met een coronavirusbesmetting op de verpleegafdeling en 26 op de IC.

Bij deze cijfers moet worden opgemerkt dat de verschillende andere virussen en bacteriën die luchtwegklachten kunnen veroorzaken ook zorgen voor extra druk op de zorg. Enerzijds door extra patiënten, anderzijds door ziekteverzuim van zorgpersoneel.

Overige luchtweginfecties

In het huidige luchtweginfectieseizoen gaan verschillende virussen en bacteriën rond die luchtwegklachten kunnen veroorzaken in verschillende groepen van de bevolking. Naast het coronavirus SARS-CoV-2 is er circulatie van diverse luchtwegvirussen, waaronder de laatste tijd met name rhinovirus, RS-virus en het griepvirus.³ Het RS-virus kan leiden tot ernstige infecties en ziekenhuisopnamen bij jonge kinderen. Infectie met het griepvirus kan vooral bij mensen van 60 jaar en ouder en bij mensen met bepaalde onderliggende aandoeningen ernstig verlopen. Sinds september 2023 zijn er meer patiënten met longontsteking bij de huisarts, met name onder wat oudere kinderen (<15 jaar), dit houdt mogelijk verband met verhoogde aantallen diagnoses van de bacterie *Mycoplasma pneumoniae*. Daar wordt door RIVM en Nivel nu extra onderzoek naar gedaan.⁴

Het aantal mensen met griepachtige klachten bij de huisarts was in december eerst hoog, daalde enigszins tijdens de kerstvakantieperiode, maar is nu weer opgelopen tot het niveau van voor de Kerst. De incidentie ligt momenteel lager dan vorig jaar in januari. In de monitoring neemt op dit moment de gevonden hoeveelheid griepvirus toe.⁵ Daarom roep ik iedereen op om zich aan de basisadviezen te blijven houden.

Vaccinatie COVID-19

De afgelopen maanden was het voor mensen van 60 jaar en ouder, volwassenen jonger dan 60 jaar die jaarlijks een uitnodiging voor de griepprik ontvangen, zwangeren, zorgmedewerkers met direct patiënt-/ cliëntcontact en op advies van een behandeld arts, mogelijk om een coronaprik te halen. In deze vaccinatieronde werd gebruikt gemaakt van vaccins die zijn aangepast aan de XBB.1.5-omikronvariant van het coronavirus.

Tot en met 31 december hebben meer dan 2,7 miljoen mensen een coronaprik gehaald. Van alle 60-plussers is 50,5% deze najaarsronde gevaccineerd.

Zoals aangegeven in de brief van mijn ambtsvoorganger aan uw Kamer van 18 december jl.⁶, beschermt vaccinatie goed tegen ernstige ziekte en ziekenhuisopname door het coronavirus. De rapportage van het RIVM van 30 november jl.⁷ laat zien dat mensen die dit najaar een coronaprik hebben gehaald een 77% lager risico op ziekenhuisopname door COVID-19 hadden dan personen die deze coronaprik (nog) niet hadden gehaald. Voor opname op de IC was dit risico 84% lager. Het RIVM heeft mij laten weten dat zij verwacht eind januari nieuwe resultaten over de bescherming tegen ziekenhuisopname te publiceren.

³ Actuele situatie luchtweginfecties | RIVM

⁴ Zie antwoorden op Kamervragen van het lid Dijk, Kamerstuk 2023Z19476.

⁵ Nivel-cijfers ziekten per week – actueel: wat heerst er nu in Nederland? | Nivel

⁶ Kamerstuk 25 295, nr. 2152

⁷ RIVM (30 november 2023). «Driekwart minder kans op ziekenhuisopname na corona-herhaalprik». <https://www.rivm.nl/nieuws/driekwart-minder-kans-op-ziekenhuisopname-na-corona-herhaalprik>

Zoals gebruikelijk wordt ook deze vaccinatieronde door het RIVM geëvalueerd in nauwe samenwerking met het Ministerie van VWS, GGD GHOR Nederland en de 25 GGD'en. De lessen uit deze evaluatie neem ik mee in de voorbereidingen op een eventuele volgende ronde. Ik verwacht in de komende maanden een besluit te nemen over een eventuele vaccinatieronde in 2024. Vanaf 2 januari 2024 is de coronaprik enkel beschikbaar voor zwangeren en patiënten(categorieën) uit de medische hoogrisicogroep voor wie een (extra) vaccinatie geadviseerd wordt door een behandelend arts. Daarnaast is het voor mensen die op individuele basis door een behandelend arts worden doorverwezen ook mogelijk om een coronaprik te halen. De GGD'en hebben een basiscapaciteit van gemiddeld 1.000 prikken per week beschikbaar. Mensen die in aanmerking komen, kunnen telefonisch via 0800-7070 een afspraak maken.

Adviezen

Er is in Nederland een hoge immuniteit tegen de op dit moment rondgaande varianten van SARS-CoV-2. De varianten die nu aangetroffen worden, leiden niet tot maatschappelijke en/of economische problemen of verminderde toegankelijkheid van de zorg. Daar staat tegenover dat het virus nog onvoorspelbaar blijft. COVID-19 blijft ook een risico voor medisch kwetsbaren.

Het blijft daarom belangrijk dat mensen de algemene adviezen voor luchtweginfecties opvolgen. Daarmee wordt de verspreiding van alle luchtwegvirussen beperkt en worden mensen beschermd die extra risico lopen op complicaties bij een luchtweginfectie.

Dus als mensen klachten hebben die passen bij een luchtweginfectie, dan is het belangrijk dat zij de verspreiding beperken door deze adviezen te volgen:

- Bent u ziek? Blijf thuis.
- Bent u niet ziek, maar heeft u wel klachten? Werk thuis als dat kan. Overleg indien nodig met uw werkgever.
- Hoest en nies in uw elleboog.
- Houd afstand tot anderen.
- Vermijd contact met mensen die ernstig ziek kunnen worden van een luchtweginfectie.
- Is contact toch nodig (bijvoorbeeld bij mantelzorg)? Draag dan een mondneusmasker.

Voor iedereen geldt: goede hygiëne helpt om verspreiding van luchtweginfecties te beperken en kan voorkomen dat u zelf ziek wordt. Was daarom vaak en goed uw handen met water en zeep en ventileer binnenruimtes.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
C. Helder